

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Hastaneleri'nde Çalışan Hemşirelerin Araştırma Kullanım Engelleri*

Barriers to research utilization among nurses at the Public Hospitals in Turkish Republic of Northern Cyprus

Vesile ERDOĞAN**, Gülseren KOCAMAN***

İletişim / Correspondence: Vesile Erdoğan Adres/Address: K.K.T.C İstanbul Başkonsolosluğu Dikilitaş-Beşiktaş/ İstanbul Tel: 0212 227 34 91
Faks: 0212 236 63 44 E-mail: vesileerdogan@hotmail.com

ÖZ

Amaç: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (K.K.T.C) devlet hastanelerinde çalışan hemşirelerin algıladıkları araştırma kullanım engellerini incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı türde yapılan bu araştırmanın örneklemini KKTC devlet hastanelerinde çalışan 407 hemşire oluşturdu. Araştırmanın veri toplama aracı, hemşirelerin demografik özelliklerini içeren soru formu ile "Araştırma Kullanım Engelleri Ölçeği"dir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler kullanıldı.

Bulgular: Hemşirelerin araştırma kullanımında algıladıkları en yüksek engel olarak belirlenen madde "hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması" (%78.1); ikinci sırada ise "araştırmanın yabancı dilde yayınlanması"dır (%74.5). İlk on engel arasında en yüksek engelin altısı kurum, ikisi hemşire ve biri de sunum alt boyutundadır.

Sonuç: Çalışmanın sonuçları, kurumsal faktörlerin hemşirelerin araştırma kullanımında öncelikli engeller olduğunu; bu engelleri gidermek için yöneticilerin kurumsal düzenlemeler yaparak araştırma kültürü oluşturmaları, hemşirelere eğitim olanakları ve destek sağlamaları ve araştırma kullanma stratejileri geliştirmeleri gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Araştırma kullanımı, hemşirelikte araştırma, araştırma kullanım engelleri.

ABSTRACT

Aim: The study examines the nurses working at the public hospitals in Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) towards the perceived barriers to research utilization (RU).

Method: The sample of this descriptive study was 407 nurses working at TRNC hospitals. A questionnaire including demographic and work characteristic of nurses and "Research Utilization Barriers Scale" have been used for data collection. Descriptive statistics were used to analyze the data.

Results: The item that the participants perceived as the most often barrier to RU is "there is no central unit including a body of knowledge about the field of nursing" (78.1 %); the second most often barrier is the fact that "studies are published in a foreign language" (74.5 %). Six, two and one of the top ten barrier items are in the subscale of setting, nurse and presentation, respectively.

Conclusion: The results of the study reveal that (1) institutional factors are primary barriers to nurses' RU; (2) administrators should create a research culture by making necessary institutional arrangements, provide nurses with support and educational opportunities and develop strategies for RU.

Key Words: Research utilization, nursing research, barriers to research utilization.

*Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2008, Yüksek Lisans Tezi, 4. Uluslararası Hemşirelik Yönetimi Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur (Antalya, 12-16 Ekim 2008), ** Bil. Uzm. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, *** Prof. Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

Yazının gönderilme tarihi: 03.08.2010

Yazının basım için kabul tarihi: 28.01.2011

GİRİŞ

Hemşirelikte araştırma kullanımı (AK) ve kullanım engelleri 30 yılı aşkın bir süredir tartışılmaktadır. Hemşireler, günlük uygulamalarında, araştırmaların rolünü giderek artan biçimde fark etmelerine karşın araştırma bulgularının uygulamada kullanımı hala yetersizdir ve araştırma kullanımının yapısı ve işlevi hakkında çok az şey bilinmektedir. Şimdilerde ise kanıt temelli uygulamayı destekleyen hareket nedeniyle araştırma sonuçlarının kullanımının gerekliliği yeni bir boyut ile gündemdedir (Estabrooks 1999; Glacken ve Chaney 2004; Hutchinson ve Johnston 2004; Retsas 2000). Hemşirelerde AK stratejilerinin geliştirilmesine yol göstermek üzere araştırma kullanımının ilk adımı olarak kullanım engellerinin bilinmesi önemlidir (Fink, Thompson ve Bonnes 2005).

Hemşirelikte AK konusunda dünyada yapılan çalışmalarda belirlenen bazı engeller şunlardır: araştırma okumak ve sonuçlarını uygulamak için yeterli zaman olmaması, otorite yetersizliği, araştırma bulgularından haberdar olmama, araştırmaları eleştirel değerlendirme ve istatistikleri anlayabilme becerilerinin olmaması ile bilgiye erişim yetersizliği (Adamsen, Larsen, Bjerregaard ve Madsen 2003; Bryar ve ark 2002; Closs, Baum, Bryar, Griffiths ve Knight 2000; Hutchinson ve Johnston 2004; McSherry Artley ve Holloran 2006; Micevski, Sarkissian, Byrne ve Smirnis 2004; Parahoo ve Mccaughan 2001; Winch, Henderson ve Creedy 2005). Diğer AK engelleri ise “yönetim ve iş arkadaşlarının desteğinin olmaması, kaynak yetersizliği, istatistik analizlerin anlaşılır olmaması, bir yerde dosyalanmış literatürün olmaması, araştırma bulgularının uygulanmasının mali yükümlülüğü, yetki azlığı ve kurumsal destek yetersizliği” olarak saptanmıştır (Glacken ve Chaney 2004; Hutchinson ve Johnston 2006; Parahoo 2000; Sitzia 2001).

Türkiye’de, farklı kurumlarda çalışan hemşirelerin AK engellerini inceleyen çalışmalar yapılmıştır. İzmir İlinde 16 hastanede çalışan hemşire örneğinde yapılan bir çalışmada, araştırma sonuçlarının uygulamaya

geçirilmesinde olanakların yetersizliği, hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması ve hekimlerin işbirliği yapmaması en önemli AK engelleri olarak saptanmıştır (Temel Bayık, Altuğ Özsoy, Uysal ve Ardahan 2007). Bir üniversite hastanesinde yapılan çalışmada saptanan en önemli engeller, hemşirelerin yeni görüşleri uygulamaya geçirmek için zaman yetersizliği, araştırmaların yabancı dilde yayınlanması ve araştırmaların uygulamaya geçirilmesi için olanakların yetersizliğidir (Kocaman ve ark 2010). Türk Silahlı Kuvvetleri ve Sağlık Bakanlığı hastanelerinde yapılan bir çalışmada, hemşirelerin uygulamaları değiştirmek için yeterli güce sahip olmasının, araştırmaları okumak ve uygulamak için zamanın ve olanakların yetersizliğinin önemli AK engelleri olduğu gösterilmiştir (Yava ve ark 2007).

Hemşirelerin AK engelleri ile ilgili KKTC’de yapılan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu eksikliği gidermek ve yönetici hemşirelerin AK stratejisi geliştirmelerine katkı sağlayacak veriler sağlamak üzere planlanan bu araştırmanın amacı; K.K.T.C devlet hastanelerinde çalışan hemşirelerin araştırma kullanım engellerini incelemektir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yeri ve Örnekleme: Tanımlayıcı türdeki bu araştırma, K.K.T.C Devlet Hastaneleri’nde yapılmıştır. Araştırma örneklemini, beş devlet hastanesinde görev yapan toplam 603 hemşireden araştırmaya katılmayı kabul eden 431 hemşire oluşturmuştur. Eksik bilgiler nedeniyle 19, ölçekteki madde sayısının yarısından fazlasında “fikrim yok” seçeneği işaretlendiği için beş anket iptal edilmiş ve değerlendirmeye 407 anket alınmıştır.

Veri Toplama Araçları: Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, hemşirelerin demografik özelliklerini içeren soru formu ile “Araştırma Kullanım Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Funk, Champagne, Wiese ve Torngquist (1991) tarafından geliştirilen, Temel Bayık ve ark. (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanan orijinal ölçeğin

29 maddesi vardır. Ülkemizde yapılan çalışmalarda Türkçe araştırmaların sınırlılığı ve yabancı dilde yayınlanan çalışmalara ulaşma gereği düşünülerek, daha önce bazı çalışmalarda kullanıldığı gibi (Kajermo, Nordstrom, Krusebrant ve Bjövell 1998; Kocaman ve ark 2010; Oranto, Routasala ve Hupli 2002), ölçeğe “araştırmaların yabancı dilde yayınlanmasının ne derece engelleyici olduğu” sorusu eklenmiş ancak bu madde alt boyut analizlerine dahil edilmemiştir.

Orijinal ölçeğin dört alt boyutunun güvenilirlik katsayıları 0.65-0.80 arasında değişmektedir. Ölçeğin “hemşire” alt boyutu (8 madde) hemşirelerin araştırmaya verdikleri değer, beceri ve farkındalıklarını; “kurum” alt boyutu (8 madde), hemşirenin çalıştığı kurumla ilgili algıladıkları engelleri; “araştırma” alt boyutu (6 madde), araştırmaların kalitesi; “sunum” alt boyutu (6 madde) araştırmanın anlaşılabilirliği ve kullanılabilirliğini ölçmektedir.

Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin alt boyutlarının cronbach alfa katsayıları .73-.80 arasında değişmektedir (Temel Bayık ve ark 2007). Bu araştırma için cronbach alfa katsayıları “hemşire .70, kurum .71, araştırma .76, sunum .75” olarak belirlenmiştir. Beşli likert tipi ölçeğin maddeleri 1-5 arasında yanıtlanmaktadır (1-hiç engel değil 2-az engel 3- orta derecede engel 4-çok engel 5-fikrim yok). Ortalama puan ne kadar yüksek ise engel algısı o kadar fazladır. Funk'un önerisine göre, “fikrim yok” yanıtları ile hiçbir alt boyutta yer almayan 27. madde analize alınmamıştır. Bir denek, maddelerin en az yarısını “fikrim yok” şeklinde yanıtladıysa, anket iptal edilmiştir.

Araştırma Etiği: Araştırma için Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Etik Kurulundan ve K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı'ndan, ölçeğin kullanılması için Temel Bayık'tan yazılı izin alınmıştır. Araştırmaya katılımları için hemşirelerden sözlü onam alınmıştır.

Verilerin Toplanması: Anketler, hastanelerde araştırmacı tarafından hemşirelere isim yazılmadan dağıtılmıştır. Daha sonra kapalı zarfla geri alınarak toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Verilerin analizi için SPSS 11.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmıştır. Ölçekteki her madde ve alt ölçekler için elde edilen sonuçlar sayı, yüzde ve aritmetik ortalama olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan engeller ölçeğinde yer alan maddeler “orta ve yüksek” düzeyde engel belirtme oranlarına göre listelenmiştir.

BULGULAR

Örnekleme oluşturan hemşirelerin yaş ortalaması 31.32 ± 6.86 'dir; % 24.3'ü lise, %55.8'i önlisans, % 19.9'u lisans ve lisans üstü mezundur. Hemşirelerin %45.2' sinin çalışma süresi 5 yıl ve altındadır; %16.5'inin yönetici hemşire, %83.5'inin servis hemşiresi olarak çalıştığı saptanmıştır. Hemşirelerin %28.7'sinin son bir yılda kongreye katıldığı; %40.8'inin son bir yılda araştırma sunumu dinlediği; %71.3'ünün hemşirelik araştırması okuduğu saptanmıştır. Mezuniyet sonrasında, %17.2'sinin araştırma yaptığı; %19.2'sinin araştırma kursuna katıldığı belirlenmiştir. Hemşirelerin yalnızca % 6.1' i mesleki bilimsel bir dergiye üyedir.

Hemşirelerin AK Engelleri: Araştırma kullanım engelleri ölçeğinin dört faktörü için puan ortalamaları ve standart sapmaları, engel algı düzeylerine göre sırasıyla kurum 2.92 (.64), hemşire 2.78 (.72), sunum 2.63 (.70) ve araştırma 2.54 (.74) olarak bulunmuştur. En yüksek engel algısının kurum alt boyutunda, en düşük engel puanının ise araştırma alt boyutunda olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin AK engelleri maddeleri için puan ortalamaları ile yüksek ve orta derecede engel olarak algılanan ve “fikrim yok” yanıtı verilen maddelerin oranları, ölçeğin dört alt boyutuna göre Tablo 1'de verilmiştir. Hemşirelerin birinci sırada engel olarak belirttikleri madde “hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması”dır (%78.1). İkinci sırada “araştırmaların yabancı dilde yayınlanması” (%74.5) yer almaktadır. En fazla “fikrim yok” cevabının verildiği maddeler ise “hemşirelikte, araştırma makalelerindeki sonuçların birbiriyle tutarsız olması” (%14.3) ile “hemşirelikte araştırma makalelerinin yayınlanma sürecinin yavaş olmasıdır (%11.8).

Tablo 1. Araştırma Kullanım Engeller Ölçeği Alt Boyutlarına Göre Maddelerin Puan Ortalamaları, Orta ve Yüksek Derecede Engel Algılanma Oranları ve Fikrim Yok Yanıtları

Ölçek Madde No.	Alt Boyutlara Göre Engel Maddeleri	Madde ortalama X (SS)	Orta ve yüksek derece engel olarak algılanan maddeler n (%)	Fikrim yok n (%)
6	Kurum Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması	3.20 (.92)	302 (74.2)	20 (4.9)
13	Hemşirelerin, hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi	3.14 (.98)	294 (72.2)	18 (4.4)
14	Hemşirelerin aştırma sonuçlarını, çalışma ortamlarında kullanabileceklerine inanmaması	3.07 (1.00)	281 (69.1)	27 (6.6)
18	Hekimlerin araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde hemşirelerle işbirliği yapmaması	3.25 (.99)	298 (73.2)	23 (5.7)
19	Yönetimin, araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesine izin vermemesi	3.18 (.98)	277 (68.0)	35 (8.6)
25	Hemşirelerin, araştırma sonuçlarını uygulamaya geçirmelerini diğer çalışanların desteklememesi	3.22 (.90)	301 (73.9)	21 (5.2)
29	Hemşirelerin, çalıştıkları ortamlarda yeni görüşleri uygulamaya geçirecek yeterli zamanlarının olmaması	2.86 (1.08)	249 (61.2)	9 (2.2)
7	Hemşirelerin araştırma okuyacak zamanlarının olmaması	2.63 (1.13)	218 (53.5)	15 (3.7)
1	Sunum Hemşirelik alanında, araştırma makalelerine kolay ulaşılabilmesi	2.72 (1.08)	217 (53.4)	35 (8.6)
2	Araştırma makalelerinde, hemşirelerin uygulamalarına yönelik önerilerin anlaşılır biçimde yazılmaması	2.56 (.96)	190 (36.7)	39 (9.6)
3	Araştırma makalelerinde, istatistiksel analizlerin anlaşılır biçimde yazılmaması	2.62 (.96)	185 (45.5)	41 (10.1)
4	Hemşirelik araştırmaları ile hemşirelik uygulamalarının ilgisiz olması	3.00 (1.04)	258 (63.4)	29 (7.1)
12	Hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması	3.35 (.89)	318 (78.1)	17 (4.2)
24	Hemşirelik araştırmalarının, açık ve anlaşılır bir dille yazılmaması	2.67 (1.00)	221 (54.3)	24 (5.9)
8	Araştırma Hemşirelik araştırmalarının farklı gruplar üzerinde tekrarlanmaması	2.78 (.96)	231 (56.7)	44 (10.8)
10	Hemşirelerin, araştırma sonuçlarına güvenmede kararsız kalması	2.73 (.99)	225 (53.3)	33 (8.1)
11	Hemşirelik araştırmalarının yöntem açısından eksiklikler içermesi	2.90 (.96)	245 (60.1)	32 (7.9)
17	Hemşirelikte araştırma makalelerinin yayınlanma sürecinin yavaş olması	2.89 (.99)	237 (58.3)	48 (11.8)
22	Hemşirelikte, araştırma sonuçlarının doğruluğunun kanıtlanmamış olması	2.86 (.97)	232 (57.0)	47 (11.5)
23	Hemşirelikte, araştırma makalelerindeki sonuçların birbiriyle tutarsız olması	2.79 (.98)	206 (50.6)	58 (14.3)
5	Hemşire Hemşirelerin araştırmaya ilgi duymaması	3.21 (.98)	292 (71.7)	24 (5.9)

Tablo 1. (Devamı)

9	Hemşirelerin, hemşirelik uygulamalarının değişmesiyle ortaya çıkacak yararları, inançlarının çok az olması	2.89 (1.02)	237 (58.2)	29 (7.1)
15	Hemşirelerin, araştırma ile ilgili konularda, tartışabilecekleri bilgili meslektaşlarından uzak olması	2.96 (1.01)	259 (63.7)	17 (4.2)
16	Hemşirelerin, araştırmaların kendilerine yarar sağlayacağına ilişkin inançlarının çok az olması	2.80 (1.06)	232 (57.0)	16 (3.9)
20	Hemşirelerin, uygulamalarında araştırmayı önemli görmemesi	3.01 (1.06)	269 (66.1)	23 (5.7)
21	Hemşirelik uygulamalarının değiştirilmesinin gereğini ortaya koyan yazılı bir belgenin olmaması	3.07 (.97)	274 (67.3)	29 (7.1)
26	Hemşirelerin, yeni görüşleri denemeye isteksiz olması	3.01 (1.00)	267 (65.6)	21 (5.2)
28	Hemşirelerin, kendilerini bir araştırmanın niteliğini değerlendirebilecek kadar yeterli hissetmemesi	2.72 (1.06)	219 (53.8)	30 (7.4)
27	Araştırmalardan elde edilen aşırı bilginin hemşireleri sıkması	2.59 (1.04)	202 (49.7)	27 (6.6)
30	Araştırmaların yabancı dilde yayınlanması	3.36 (.96)	303 (74.5)	36 (8.8)

TARTIŞMA

Çalışmamızda belirlenen ilk on AK engeli, Türkiye ve bazı ülkelerde bu çalışmada kullanılan ölçekle yapılan araştırmalarla kıyaslanmak üzere karşılaştırmalı olarak Tablo 2’de verilmiştir. Türkiye’de Yava ve ark. (2007)’nin yaptığı çalışmada da aynı ölçek kullanılmakla birlikte, her iki araştırmada kullanılan ölçek maddeleri arasında çeviriye bağlı anlam farklılıkları olduğu için karşılaştırma tablosunda yer almamıştır. Örneğimizdeki, ilk on engelin altısı kurum, ikisi hemşire, biri de sunum boyutu ile ilgilidir. Dil engeli de ikinci sırada yer alan engel olarak belirtilmiştir.

Kurumsal engeller: Bu çalışmada kurumsal engeller boyutunda, “araştırma sonuçlarının uygulanması için olanakların yetersizliği” üçüncü, “hekimlerin işbirliği yapmaması” beşinci ve “hemşirelerin araştırma sonuçlarının kullanımına inanmaması” sekizinci sırada engel olarak algılanmıştır. Türkiye’deki çalışmalarda olduğu gibi, karşılaştırma yapılan yurtdışındaki ülkelere üçünde ilk 10 engel arasında yer alması nedeniyle bizim sonuçlarımızla da uyumlu bulunmuştur.

Araştırmamızda dördüncü sırada olan “hemşirelerin AK’nı diğer çalışanların desteklememesi” Türkiye’deki çalışmalarda altıncı sırada; altıncı sıradaki “hemşirelerin yetkilerinin yetersizliği” maddesi ise yedinci ve on dördüncü sırada engel olarak algılandığı görülmektedir. Bu maddeler, karşılaştırma yapılan yurtdışındaki çalışmalarda da iki ülkede en önemli ilk 10 engel arasındadır. Dokuzuncu sırada yer alan “yönetimin izin vermemesi” maddesi ise hiçbir araştırmada ilk on engel arasında yer almamaktadır. Bu maddelerin çalışmamızda daha önemli bir engel olarak değerlendirilmesi, çalışmaların yapıldığı diğer ülkelerdeki çalışma ortamları ve hemşirelerin rol ve sorumluluklarındaki farklılıklarla açıklanabilir.

Birçok araştırmada, çalışma ortamının en önemli engel olduğu vurgulanmaktadır (Hutchinson ve Johnston 2006; Karkos ve Peters 2006). Çalışma ortamının özelliklerine ilişkin bu sonuçlar, diğer ülkelerde olduğu gibi örneklemimizdeki hastanelerin araştırma kültürünün yetersizliğine işaret etmesi açısından önemlidir.

Tablo 2. Bu Çalışmada Elde Edilen İlk 10 “Araştırma Kullanım Engeli”nin Türkiye ve Diğer Ülke Sonuçları ile Karşılaştırılması

Ölçek Madde no (Faktör)	Madde	KKTC Bu çalışma 2008	Türkiye Kocaman ve ark. 2010	Türkiye Temel Bayık ve ark. 2007	Finlandiya Orantaet al., 2002	Avustralya Retsas 2000	İsveç Nilsson Kajermo et al., 1998	Amerika Funk et al., 1991
12 (Sunum)	Hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması	1	8	2	10	18	8	12
30	Araştırmaların yabancı dilde yayınlanması	2	2	--	1	-	9	-
6 (Kurum)	Araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde olanakların yetersiz olması	3	3	1	13	3	2	8
25 (Kurum)	Hemşirelerin, araştırma sonuçlarını uygulamaya geçirmelerini diğer çalışanların desteklememesi	4	6	6	11	10	15	4
18 (Kurum)	Hekimlerin araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesinde hemşirelerle işbirliği yapmaması	5	5	3	2	6	13	5
13 (Kurum)	Hemşirelerin, hasta bakım işlemlerini değiştirme yetkisine yeterince sahip olmadıklarını düşünmesi	6	14	7	20	2	6	14
5 (Hemşire)	Hemşirelerin araştırmaya ilgi duymaması	7	29	8	9	12	14	2
14 (Kurum)	Hemşirelerin araştırma sonuçlarını, çalışma ortamlarında kullanabileceklerine inanmaması	8	9	5	8	9	11	9
19 (Kurum)	Yönetimin araştırma sonuçlarının uygulamaya geçirilmesine izin vermemesi	9	15	11	15	14	27	19
21 (Hemşire)	Hemşirelik uygulamalarının değiştirilmesinin gereğini ortaya koyan yazılı bir belgenin olmaması	10	11	4	12	28	18	27

Hemşirelerle ilgili engeller: İlk 10 engel arasında yer alan iki madde “hemşire” faktörü ile ilgilidir. “Hemşirelerin araştırmaya ilgi duymaması” yedinci sırada engel olarak saptanmıştır. Araştırmaya ilgi maddesi, Temel Bayık ve ark. (2007)’ nın çalışmasında sekizinci sıradadır ve bizim sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Bu maddenin, Kocaman ve ark. (2010)’ nın çalışmasında 29. sırada daha az engel olarak algılanması ise; bu çalışmanın üniversite hastanesinde yapılmış olması ile ilgili olabilir. Yurtdışındaki çalışmalarda araştırmaya ilgi 2-14. sırada yer almaktadır.

“Hemşirelik uygulamalarının değiştirilmesinin gereğini ortaya koyan yazılı bir belgenin olmaması” onuncu sırada yer almıştır. Yazılı bir belgenin olmaması, Temel Bayık ve ark. (2007)’ nın çalışmasında dördüncü sıradadır. Bu maddeye diğer çalışmalarda da ilk on engel arasında rastlanmamıştır (Funk ve ark 1991; Kajermo ve ark 1998; Kocaman ve ark 2010; Oranta ve ark 2002; Retsas 2000). Araştırmaya ilgi, hemşirelerin eğitimsel hazırlığıyla yakından ilgilidir. Örneklemimizdeki hemşirelerin, araştırma eğitimi konusunda fırsatlarının sınırlılığı nedeniyle bu maddenin ilk on engel arasında yer alması beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Diğer madde ise hemşirelerin değişim ajanı olmaları için mevzuat değişikliğine gereksinime işaret etmesi açısından önemlidir.

Sunumla ilgili engeller: Çalışmamızda birinci sırada bulunan “sunum” faktörü ile ilgili madde “hemşirelik alanına özgü bilgilerin toplandığı merkezi bir birimin bulunmaması”dır. Bu maddenin Türkiye’deki araştırmalarda ikinci (Temel Bayık ve ark 2007) ve sekizinci (Kocaman ve ark 2010) sıralarda; diğer ülkelerde ise 8-18. sıralarda engel olarak algılandığı gösterilmiştir. KKTC’de, hemşirelik çalışmalarının toplandığı bir merkezin olmaması nedeniyle bu maddenin en önemli engel olarak algılanması beklenen bir sonuçtur ve hemşirelerin araştırmaya olan olumlu tutumlarının yansması olarak değerlendirilebilir.

Araştırma ile ilgili engeller: Çalışmamızda, ölçeğin “araştırma” boyutu ile ilgili maddelerden hiçbirisi ilk on engel arasında yer almamış; “fikrim yok” yanıtı da

en fazla bu alt boyuttaki maddelere verilmiştir. Hutchinson ve Johnston (2006) ’in engeller ölçeğinin kullanıldığı 35 çalışmayı inceleyerek yaptıkları değerlendirmede ise “araştırma ile ilgili istatistiksel analizleri anlamadaki yetersizlik”, 13 çalışmada ilk üç engelden biri olarak belirtilmiştir. Araştırmanın kalitesi ile ilgili olan bu faktörün engel olarak algılanabilmesi için araştırmaları eleştirel olarak değerlendirme becerilerine gereksinim vardır. Bu bağlamda, “araştırma” faktöründe elde edilen sonuçlar, örnekleme alınan hemşirelerin eğitim düzeyleri, araştırma eğitimi alma ve araştırma aktivitelerine katılımlarının düşük olması nedeniyle, araştırma konusunda bilgi ve beceri yetersizliğinin bir sonucu olarak değerlendirilmiştir.

İkinci sırada engel olarak görülen “araştırmaların yabancı dilde yayınlanması”, Türkiye’de (Kocaman ve ark 2010) ve ana dili İngilizce olmayan ülkelerde yapılan diğer çalışmalarda da en önemli on engel arasında yer almaktadır (Kajermo ve ark 1998; Oranta ve ark 2002). Yabancı dilin önemli bir engel olarak algılanması; hemşirelerin, dünyada yapılan araştırmaları da okuma istekliliklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Araştırmanın Sınırlılıkları: Tepe yöneticilerinin araştırmaya katılma konusunda isteksizliği, yanıt oranının %67 olması ve “fikrim yok” yanıtının bazı maddelerde yüksek olması sonuçlarda bir yanlılık yaratmış olabilir. Ayrıca bu tür anket çalışmalarında, yanıtların beklentilere uygun verilmesi eğilimi, bu araştırma sonuçlarını da etkilemiş olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızın sonuçları, hemşirelerin araştırma kullanımına ilişkin engel algılarında, kurumsal faktörlerin daha fazla belirleyici olduğunu gösteren çalışma sonuçları ile de desteklenmiştir. Bu engelleri gidermek için yöneticilerin kurumsal düzenlemeler yaparak araştırma kültürü oluşturmaları, hemşirelere eğitim olanakları ve destek sağlamaları, AK stratejileri geliştirmeleri ve AK için kolaylaştırıcı düzenlemeleri hayata geçirmeleri gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Adamsen, L., Larsen, K., Bjerregaard, L., Madsen, J. K. (2003). Danish research-active clinical nurses overcome barriers in research utilization. *Scand J Caring Sci.*, 17: 57–65.
- Bryar ve ark (2002).The yorkshire barriersp project: diagnostic analysis of barriers to research utilisation. *International Journal of Nursing Studies*, 40: 73–84.
- Closs, S. J., Baum, G., Bryar, R. M., Griffiths, J., Knight, S. (2000). Barriers to research implementation in two yorkshire hospitals. *Clinical Effectiveness in Nursing*, 4: 3–10.
- Estabrooks, C. A. (1999). The conceptual structure of research utilization. *Research in Nursing & Health*, 22: 203–216.
- Fink, R., Thompson, C. J., Bonnes, D. (2005). Overcoming barriers and promoting the use of research in practice. *JONA*, 35 (3): 121-129.
- Funk, S. G., Champagne, M. T., Wiese, R. A., Torngquist, E. M. (1991). Barriers: The barriers to research utilization scale. *Applied Nursing Research*, 4(1): 39-45.
- Glacken, M., Chaney, D. (2004). Perceived barriers and facilitators to implementing research findings in the Irish practice setting. *Journal of Clinical Nursing*, 13: 731-740.
- Hutchinson, A. M., Johnston, L. (2006). Beyond the barriers scale, commonly reported barriers to research use. *JONA*, 36(4): 189-199.
- Hutchinson, A. M., Johnston, L.(2004).Bridging the divide: a survey of nurses' opinions regarding barriers to, and facilitators of, research utilization in the practice setting. *Journal of Clinical Nursing*, 13: 304–315.
- Kajermo, K. N., Nordstrom, G., Krusebrant, A., Bjövell, H. (1998). Barriers to and facilitators of research utilization, as perceived by a group of registered nurses in Sweden. *Journal of Advanced Nursing*, 27: 798–807.
- Karkos, B., Peters, K. (2006). A magnet community hospital;fewer barriers to nursing research utilization. *JONA*, 36: 7-8.
- Kocaman ve ark. (2010). Barriers to research utilisation by staff nurses in a university hospital. *Journal of Clinical Nursing*, 19: 1908-1918.
- McSherry, R., Artley, A., Holloran, J. (2006). Research awareness: an important factor for evidence-based practice?.*Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 3(3): 103–115.
- Micevski, V., Sarkissian, S., Byrne, J., Smirnis, J. (2004).Identifi-cation of barriers and facilitators to utilizing research in nursing practice. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 1(4): 229.
- Oranta, O., Routasalo, P., Hupli M. (2002). Barriers to and facilitators of research utilization among finnish registered nurses. *Journal of Clinical Nursing*, 11: 205–213.
- Parahoo, K. (2000). Barriers to, and facilitators of, research utilization among nurses in northern Ireland. *Journal of Advanced Nursing*, 31(1): 89-98.
- Parahoo, K., Mccaughan, E. M.(2001). Research utilization among medical and surgical nurses: a comparison of their self reports and perceptions of barriers and facilitators. *Journal of Nursing Management*, 9: 21-30.
- Retsas, A.(2000). Barriers to using research evidence in nursing practice. *Journal of Advanced Nursing*, 31(3): 599-606.
- Sitzia, J. (2001). Barriers to research utilization: The clinical setting and nurses themselves. *European Journal of Oncology Nursing*, 5(3): 154-164.
- Temel Bayık, A., Altuğ Özsoy, S., Uysal, A., Ardahan, M. (2007).Türkiye’de hemşirelik araştırmalarındaki önceliklerin belirlenmesi ve araştırmalardan yararlanmadaki engellerin tanı analizi. *Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilimdalı, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Kesin Raporu*, İzmir.
- Yava ve ark. (2007). Hemşirelerin araştırma sonuçlarını kullanımında engeller ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. *Gülhane Askeri Tıp Dergisi*, 49: 72-80.
- Winch, S., Henderson, A., Creedy, D. (2005). Read, think, do!: A method for fitting research evidence into practice. *Journal of Advanced Nursing*, 50(1): 20-26.